

**Вінницький національний медичний університет
ім. М.І.Пирогова
Міністерство охорони здоров'я України**

**ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ
«ПРО ВИЩУ ОСВІТУ» ЯК СКЛАДОВА
АКАДЕМІЧНОЇ АВТОНОМІЇ
ВНМУ ІМ. М.І.ПИРОГОВА**

Тези доповідей
навчально-методичної конференції
17 лютого 2016 року

Вінниця – 2016

«ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВИЩУ ОСВІТУ» ЯК СКЛАДОВА АКАДЕМІЧНОЇ АВТОНОМІЇ ВНМУ ІМ. М.І.ПИРОГОВА»

Тези доповідей
навчально-методичної конференції
м. Вінниця, 17 лютого 2016 року

Редакційна колегія: В. М. Мороз (головний редактор)
Ю. Й. Гумінський (відповідальний редактор)
Л. В. Фоміна

Відповідальний за випуск: А. М. Гулевич

Міністерство освіти та науки України оприлюднило закон України «Про вищу освіту» (Відомості Верховної Ради, 2014, № 37-38, ст. 2004).

Цей закон є значним кроком вперед у реформуванні системи вищої освіти та системи освіти в Україні загалом.

Він передбачає автономію вищого навчального закладу, академічну мобільність, тобто можливість навчатися, викладати та стажуватися в іншому навчальному закладі. При визначенні поняття автономії вищого навчального закладу (ВНЗ) слід розуміти, що це незалежність і відповідальність ВНЗ відповідно до Конституції України і міжнародних договорів у прийнятті рішень стосовно свободи розвитку наукової і технічної діяльності, організації наукових досліджень і навчально-виховного процесу, внутрішнього управління і фінансів без будь-якого зовнішнього тиску. Академічна автономія – комплекс прав і свобод, якими користується ВНЗ, здійснюючи свою статутну діяльність. Мобільність викладачів та студентів дає можливість виробляти загальну політику університетів із схожим статусом, проводити прозорий контроль знань. Автономія університетів – це наслідок потреб суспільства і розвитку наукових знань. При цьому, порівняння ступенів, додатків до дипломів в зоні Європейської вищої освіти, дає можливість кращого працевлаштування, визиває позитивну конкуренцією серед студентства.

Збірник розрахований на всіх працівників медичної галузі.

<i>Півторак Н.А., Феджага І.В.</i> Формування навички прийняття клінічних рішень у практиці викладання для студентів-випускників медичного факультету	113
<i>Піняжко О.Б., Заліська О.М., Слабий М.В., Яцкова Г.Ю.</i> Напрями впровадження методології оцінки технологій здоров'я (НТА) у післядипломну підготовку провізорів	114
<i>Піскун Р.П., Васенко Т.Б., Шевчук Т.І., Горбатюк С.М.</i> Бесіда як невід'ємний елемент у навчальному процесі студентів-іноземців	115
<i>Піскун Р.П., Гринчак Н.М., Спрут О.В.</i> Роль біологічних знань в забезпеченні якісної вищої медичної освіти в Україні	116
<i>Піскун Р.П., Хлєстова С.С., Климчук І.М.</i> Роль соціально-етичних цінностей у майбутній професійній діяльності лікаря загальної практики	117
<i>Пликанчук О.В.</i> Дія чинного закону України «Про вищу освіту» на кафедрі фтизіатрії з курсом клінічної імунології Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова	118
<i>Пономарьова Л.М., Гулевич А.М.</i> Про цілі, завдання і заходи з навчально-виховної роботи у ВНМУ ім. М.І. Пирогова з нагоди святкування 70-ліття з дня заснування ЮНЕСКО	120
<i>Пономарьова Л.М., Пивошенко В.П., Іванова Н.В.</i> Самоідентифікація особистості як актуальна проблема сучасної сфери охорони здоров'я, соціології, педагогіки та психології людини	122
<i>Попова О.І., Чугу Т.В., Попов М.В.</i> Шляхи вдосконалення професійної діяльності викладачів кафедри стоматології дитячого віку ВНМУ ім. М. І. Пирогова в умовах імплементації Закону «Про вищу освіту»	126
<i>Пшук Н.Г., Камінська А.О.</i> Значення викладання дисциплін медико-психологічного спрямування студентам медичних факультетів в рамках імплементації Закону України «Про вищу освіту»	127
<i>Пшук Н.Г., Стукан Л.В., Пшук Є.Я.</i> Предиктори та механізми формування комплайєнсу в психіатричній практиці	128
<i>Рациборинська-Полякова Н.В., Римша О.В.</i> Особливості реалізації фахової освітньої діяльності медичного ВНЗ у відповідності до Закону України про вищу освіту	129
<i>Редчиц М.А., Яцина О.В.</i> До питання якості тестових завдань ліцензійного іспиту «Крок-2» з дисципліни «Гігієна та екологія»	130
<i>Римша О.В.</i> Провідні аспекти організації навчального процесу на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології	131
<i>Римша С.В., Рациборинська-Полякова Н.В.</i> Досвід кафедри психіатрії, наркології та психотерапії з курсом ПО з виконання основних завдань ВНЗ відповідно до Закону України про вищу освіту	132
<i>Саврун Т.І., Биковська О.А.</i> Активізація науково-дослідної роботи студентів як потужний засіб підвищення якості вивчення педіатрії	133

аспекти української та міжнародної ментальності»; «Соціально—екологічна думка та концепція стабільного розвитку»; «Екологічний фактор у становленні міжнародних зв'язків та організацій»; «Феномен біо-свідомості в історії культури» тощо.

Все це потрібно для екологічної просвіти населення. Смысл таких досліджень в тому, щоб підвищити ефективність наших знань у галузі складних екологічних взаємозв'язків еволюційного порядку ; вивчення вірогідних кількісно-якісних змін, що стосуються біології людини, рослинного і тваринного світу. Через відсутність відповідної поінформованості населення маємо політично заангажованих «споживачів» і, як наслідок, глобальну екологічну кризу, загрозу існуванню самої людини.

Попередні покоління не мали навіть поняття про екологію, а молоде покоління лише починає набирати темпи в процесі засвоєння екологічної культури. Життєдіяльність людини включає в себе ставлення до Природи, до самого себе, своїх фізичних та психічних особливостей, соціуму, техніки. Ось тут і виникає необхідне усвідомлення власного я в оточуючих сферах.

Виховання громадянськості, нового світорозуміння є неможливим без формування високої моральної культури. Моральна зміна орієнтацій та установок людини для збалансування взаємин вкрай необхідні , інакше без неї відбудеться «зіткнення з життям».

Тут «паперовою наукою» не обійдешся: тут потрібна реальна взаємодія суспільства та середовища існування людини (соціальна екологія, екологічна соціологія) і дотримання норм для співіснування (синергії) систем : Земля – Природа – Техніка – Космос – Людина – Суспільство – Знання. Культура – є їх суттєвим елементом; це обумовлено, по-перше, прийняттям поняття ноосфери, як сфери розуму (В.І. Вернадський) і ,по-друге, тим, що нова парадигма лягла в основу стабільного розвитку і стає теоретичним фундаментом еко-соціології та нової етики – «ноо-етики».

На думку провідних учених, це і «є надійне і довгострокове вкладення у національний розвиток та міжнаціональну безпеку».

Пономарьова Л.М., Пивошенко В.П., Іванова Н.В.

Само-ідентифікація особистості як актуальна проблема сучасної сфери охорони здоров'я, соціології, педагогіки та психології людини

Для розуміння реалій та змін сучасного життя у пострадянській Україні, слід визначитись із такими основними поняттями як: *культурно-цивілізаційна парадигма, основні вектори її розвитку, криза перехідного періоду, пов'язані з нею переорієнтація цінностей і цілей розвитку, ідентифікація, ідентичність та самоідентичність особистості, види етнічної та цивілізаційної ідентичності та родо-видова зміна самого типу людини майбутнього.*

Поняття «**ідентичність**» сьогодні активно артикулюється у більшості соціально - гуманітарних наук. У найширшому розумінні воно означає усвідомлення індивідом своєї належності, що дозволяє йому визначити власне місце у соціо - культурному просторі і вільно орієнтуватися в оточуючому світі (Кондаков та ін.). У царині психології З.Фрейд одним із перших запропонував розрізняти *групову та індивідуальну ідентичність*, мотивуючи це тим, що

людина сама по собі керується власним «єго», а у групі – цілим рядом чинників: географічними характеристиками місцевості, історичними перспективами колективу, матеріальними засобами та цілями, колективним сприйняттям часу, життєвим планом. Психолог Е.Еріксон інтерпретував *групову ідентичність* як включення особистості в різні спільноти, підкріплене суб'єктивним відчуттям внутрішньої єдності зі своїм соціальним оточенням.

Починаючи від Шевченкових: «Хто ми? Яких батьків? – Ким, за що закуті?», у вітчизняній соціо-гуманітарній науці на емпіричному рівні тема **цивілізаційної належності України** стає популярною ще із 1920-х рр. [Студії В.Липинського, С. Рудницького, Л. Окіншевича, І.Лисяка-Рудницького, І.Шевченка, Я.Дашкевича, Н.Яковенко, О.Гнатюк, Я.Грицака та ін з'ясовують **цивілізаційно-просторову ідентичність** країни в рамках опозиційної дихотомії схід-захід: співвідношення «західних» та «східних» рис в українському історичному процесі й культурі.] Водночас мають місце ґрунтовні спроби вивчення **цивілізаційної ідентичності** в історіографічному процесі (праці В.Масненко, В.Ващенко, В.Тельвак та ін.). В. Гончаревський, М.Козловець, І.Куций визначають **цивілізаційну ідентичність** як «**належність індивіда, соціальних груп і народів до певної цивілізації**». На їх думку, це **граничний рівень соціокультурної само-ідентифікації** індивідів, вище якого може стояти лише **ідентифікація міжпланетарного масштабу** - «землянин». В її основі постає відносно усталена велика міжетнічна мега-спільність людей, яка тривалий час проживає в одному регіоні, і яка базується на єдності історичної колективної долі різних народів, пов'язаних між собою схожими культурними цінностями, нормами та ідеалами (західноєвропейська цивілізація, китайська, та ін.); робиться висновок, що **«цивілізаційна ідентичність є універсальною константою, практично незмінною характеристикою суспільства загалом»**. За І. Іоновим, **«цивілізаційна ідентичність є самостійною формою історичної свідомості»**, складовими якої виступають ірраціональні, міфологічні та утопічні знання; вагома роль в її формуванні належить уяві та фантазії. **Цивілізаційна ідентичність** – уявлювана сутність, суб'єктивна характеристика індивідів. Вона не виникає та не існує сама по собі, а є результатом взаємодії конкретної людини або групи людей з іншими людьми чи групами. Звідси випливає, що ідентифікація неможлива поза порівняльним контекстом, коли «ми» порівнюється та протиставляється «їм». Причому «вони» виступають часто у формі «чужого», «ворога». Власне творення образу ворога – це стандартний, універсальний механізм формування **колективної ідентичності**. В. Хачатурян трактує **цивілізаційну ідентичність** як найширшу, абстрактну та раціоналізовану форму ідентичності. Вона вбачає її суть в усвідомленні належності до локальної цивілізації, де виконує інтегративну й одночасно архаїчну функцію поділу на «ми» і «вони», «чужі».

С. Гантінгтон пропонує розрізнити *історичні різновиди цивілізаційної самоідентифікації*: **1) реальна**, соціологічно фіксований об'єкт - сучасна, що виникла у Західній Європі на початку модерної епохи та її модифікації, що існують сьогодні і в незахідних середовищах; **2) теоретичний конструкт** - дещо спекулятивні реконструкції інших форм **цивілізаційної самоідентифікації** стародавнього та середньовічного часу, котрий дозволяє віднайти в позаєвропейському світі форми свідомості, подібні до сьогоднішніх. Це дає

привід акцентувати істотні відмінності *модерних* та *домодерних* форм *цивілізаційної самоідентифікації* (І.Іонов), хоча подібні форми цивілізаційної ідентичності у «доцивілізаційний період» погано піддаються реконструкції.

І.Кондаков звертає увагу, що «**рефлексія над цивілізаційною ідентичністю має місце лише на пізніх етапах її генези, коли вона зазнає серйозної кризи**». [Наприклад у Германії після поразки у I-й Світовій війні] При цьому даний автор пропонує розрізняти «*зовнішню кризу*» (внаслідок вторгнення у замкнутий світ однієї локальної цивілізації цінностей та норм чужої цивілізації) та «*внутрішню*», що реалізується через «*смуту*» - стан соціокультурної невизначеності. [Це і є часом переходу від одної культурно-цивілізаційної парадигми до іншої, наповненої іншими цінностями та цілями. Саме про це нагадує давньо-китайська говірка: «Не дай нам, Боже, жити в епоху перемін»].

І.Яковенко звертає увагу на те, що у свідомості зрілої людини наявний **цілий пакет ідентичностей**, пропонуючи розрізняти «менш значимі» (факультативні, приватні, тимчасові) та «базові», до котрих відносить **конфесійну, ідеологічну, громадянську, національну й, власне, цивілізаційну**.

За Е.Фроммом, «потреба у почутті ідентичності настільки є життєвою та імперативною, що **людина не може залишатися психічно здоровою**, якщо не знаходить якогось способу її задоволення». Людське **почуття ідентичності** розвивається в процесі визволення від «первинних зв'язків» із матір'ю, батьком, сім'єю, природою. Тільки після усвідомлення окремого, зовнішнього світу і усвідомлення власного «Я» людина навчається використовувати це «Я» по відношенню до самої себе.

Видатний соціолог, психолог і філософ ХХ століття – Еріх Фромм (1900-1980), той, хто повно та різнобічно відобразив у своїх творах інтелектуальне життя століття, вершини і трагедію людського духа, відштовхуючись від теорії класичного психоаналізу та соціальної філософії Франкфуртської школи, створив так званий **гуманістичний психоаналіз** – *цілісне філософсько-психологічне вчення та світоглядну систему*, що дають відповіді на багато нагальних питань, котрі поставило перед людством ХХ століття.

Квінтесенція гуманістичного світогляду Фромма і його концепція людини містяться у нарисі «Людська ситуація – ключ до гуманістичного психоаналізу», що є центральним розділом книги Фромма «**Здорове суспільство**»(1955), присвяченої *вічному питанню про сутність людини*. Автор вважає, що ключ до загадки людини слід шукати в умовах її існування і не сперечатися про співвідношення природного і соціального початків всередині людини, а згадати про місце людини всередині Природи.

Сучасна людина – дитя природи, яке виросло, відокремилася, дистанціювалося від неї, збунтувалося, покинуло свій отчий дім і стало самостійним, а, подекуди, і нарцисичним, самозваним «царем Природи».

Потреба людини у трансценденції реалізується двома шляхами: творчістю або руйнацією, любов'ю або ненавистю. Людина егоїстична, нездатна любити, жити заради ближніх і дальніх, дає іншу відповідь на потребу у трансценденції: якщо я не здатний творити життя, я можу його руйнувати.

Первинний нарцисизм – нормальне явище, що відповідає нормальному фізіологічному та психічному розвитку дитини. Але нарцисизм існує також і на

більш пізніх стадіях життя («вторинний нарцисизм», за Фрейдом), якщо зростаюча дитина не змогла розвинути в собі здатність любити або ж втратила її. Еріх Фром стверджує, що «**нарцисизм – є сутністю будь-якої важкої психічної патології**».

Для нарцисично захопленої людини існує лише одна реальність – реальність її власних мислительних процесів, почуттів і потреб. Зовнішній світ не переживається, не сприймається об'єктивно, як існуючий згідно власним поняттям, умовам і потребам. **Надзвичайно крайня форма нарцисизма може бути виявлена в усіх формах психічних захворювань.** Психічно хвора людина втратила контакт із світом; вона поринула в себе; вона не може переживати реальність – фізичну, або людську, - такою, як вона є, але тільки такою, якою її формують і визначають її власні внутрішні процеси. Вона або не реагує на зовнішній світ, або якщо реагує, то не в його поняттях, а лише у поняттях своїх власних процесів мислення і почуттів. **Нарцисизм є полюсом, протилежним об'єктивності, розуму і любові.**

Повна невдача у намаганнях набутти зв'язок із світом обертається безумством. За Фроммом, це вказує на іншу обставину: умовою для будь-якого виду здорового життя є деяка форма зв'язку. Але з усіх форм зв'язку лише продуктивна форма - любов – дозволяє людині зберегти свою свободу і цілісність, залишаючись в той же час поєднаною зі своїми ближніми.

Важливо підкреслити, що кожна людина є носієм декількох різновидів колективної ідентичності (*цивілізаційної, релігійної, національної, етнічної, соціальної, професійної, гендерної, географічної* тощо). Так, носій слов'янської цивілізаційної ідентичності може бути українофілом, малоросом чи русофілом у сенсі **національної ідентичності**; так само він може бути буковинцем, галичанином або наддніпрянцем у сенсі **регіональної ідентичності**. При цьому він може конструювати різні види власної етно-ідентичності: *нормальну (толерантну); етно-центричну; етно-домінуючу; етнофанатизм, етнічну індиферентність, етнонігілізм у формі космополітизма*, або мати **амбівалентну ідентичність**. Процес набуття власної ідентичності полягає у прийнятті чи відкиданні людиною елементів ідентичності різних груп, до яких вона прагне долучитися.

Слід розрізнити поняття «**ідентичність**» та «**ідентифікація**». Перше – це *результат*, відстоювання і захист себе; друге – *приспосовання*, процес постійного вибору, прийняття норм, традицій, установок. Якщо поняття «**ідентичність**» виступає ознакою соціального об'єкта, то «**ідентифікацію**» слід розуміти як «процес емоційно-психологічного самоототожнення індивіда із соціальною групою», зокрема з цивілізацією.

Ідентифікацію розглядають як «дію встановлення ідентичності». П.Гнатенко та В.Павленко трактують «ідентифікацію» за трьома рівнями як:

1) регіональну (галицька, слобожанська, буковинська, подільська, волинська);

2) національну: українська (українофільська, малоросійська, русофільська, москвофільська, полонофільська, юдофільська, германофільська);

3) цивілізаційну (слов'янська, православна, пан російська, європейська, католицька, протестантська); або **макрорегіональну**, над-цивілізаційну: східну, західну, північну, південну (африканська, американська).

Безліч сучасних людей ідентифікують себе як «**Homo Sapiens**» - людину розумну (кмітливу). Аналіз латинських прислів'їв із коренем «*sapiens*» показав, що у більшості прикладів даний термін вживається у значенні «*мудрий*», а не лише «*розумний*». Отже у самій назві нашого **родо-виду** міститься план розвитку «**Homo novus**».

Допомогти зрозуміти епохальні зміни у житті людських цивілізацій зможе філософська концепція **Культурно –Цивілізаційної Парадигми** (створена **Платоном, Полібієм, Сима Цянем, Ману, Ібн Халдуном , Тойнбі ,** тощо) ,яка відповідає *принципу природовідповідності* (Г.Сковорода) та висвітлює характерні для «**маха-юг**» (**мата-кальп**) зміни життя і самої людини ; де основними чинниками *епохальних змін* виступають **3 вектори розвитку: Культура, Цивілізованість** (як рівень розвитку матеріальної техніки і технологій), **Духовність** (наявність *духовних цінностей – ідеалів, дороговказів, віри, ентузіазму* тощо).

Тому є слушним *цивілізаційний та епохальний підходи* для розгляду *проблем ідентифікації та само-ідентифікації людини і народу, що* дозволить на науково-історичному підґрунті *навчати і виховувати молодь та оберігати фізичне і духовне здоров'я нації.* А це потрібно «і мертвим, і живим, і ненародженим», як заповідав нам поет-пророк **Т.Г.Шевченко**.

Попова О.І., Чугу Т.В., Попов М.В.

**Шляхи вдосконалення професійної діяльності викладачів
кафедри стоматології дитячого віку ВНМУ ім. М. І. Пирогова
в умовах імплементації Закону «Про вищу освіту»**

Прийняття Верховною Радою України Закону «Про вищу освіту» у вересні 2014 року стало важливим кроком у розбудові вітчизняної освітньої галузі. Новий закон передбачає якісні зміни у системі підготовки висококваліфікованих фахівців та запровадження європейських стандартів вищої освіти. Для України важливо сформувавши, спираючись на досвід розвинутих країн, нову модель розвитку вищої освіти.

Процес імплементації нового закону передбачає здійснення системи конкретних заходів. Викладання в сфері вищої освіти є професією, яка потребує від викладацьких кадрів вищих навчальних закладів експертних знань та спеціалізованих навичок, набутих завдяки наполегливому навчанню та дослідницької діяльності протягом всього життя. Відповідно вищим навчальним закладам доцільно приймати всі міри для заохочення та сприяння публікацій результатів наукових досліджень, отриманих викладацькими кадрами, для того щоб сприяти розвитку науки, техніки, освіти та культури в цілому. З цією метою важливо забезпечити викладацьким кадрам право безперешкодно публікувати результати своїх наукових досліджень і наукової роботи в книгах, журналах і базах даних за своїм вибором та зберігаючи авторські права.

Так, наприклад за 2014 рік на кафедрі стоматології дитячого віку ВНМУ ім. М. І. Пирогова викладачі 9 разів публікувалися у фахових виданнях, 2 рази у фахових виданнях, що входять до міжнародної бази даних. Співробітники кафедри 14 разів брали участь у роботі конгресів та конференцій, 5 разів за кордоном.